

Sytuacja na rynku kredytowym
wyniki ankiety do przewodniczących
komitetów kredytowych

III kwartał 2004

Podsumowanie wyników ankiety

- **Polityka kredytowa:** w II kwartale 2004 r. nie zmieniono kryteriów i warunków udzielania kredytów dla przedsiębiorstw; w przypadku kredytów dla gospodarstw domowych około połowa banków złagodziła kryteria i warunki udzielania kredytów.
- **Popyt na kredyty dla przedsiębiorstw:** banki odnotowały dalszy wzrost popytu na kredyty dla przedsiębiorstw, w szczególności w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Popyt na kredyty długoterminowe był większy niż na krótkoterminowe w obu sektorach.
- **Główne przyczyny zmian popytu na kredyty dla przedsiębiorstw:** banki wskazywały, że popyt zwiększył się w wyniku wzrostu zapotrzebowania na finansowanie inwestycji i aktywów obrotowych w związku z rozszerzaniem zakresu działalności przez przedsiębiorstwa.
- **Popyt na kredyty dla gospodarstw domowych:** banki odnotowały silny wzrost popytu na kredyty dla gospodarstw domowych, w szczególności na kredyty mieszkaniowe.
- **Przyczyny wzrostu popytu na kredyty mieszkaniowe:** w ocenie banków wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe wynikał w dużej mierze z prognozowanej sytuacji na rynku mieszkaniowym.
- **Przewidywania zmian popytu na kredyty:** większość banków przewiduje wzrost popytu na kredyty w III kwartale 2004 r., zarówno w sektorze przedsiębiorstw jak i gospodarstw domowych.

Syntetyczne wyniki ankiety

Ankieta została przeprowadzona na przełomie czerwca i lipca 2004 r. wśród 24 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi 78%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między strukturami obrazującymi przeciwne tendencje. Szczegóły dotyczące metodologii obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

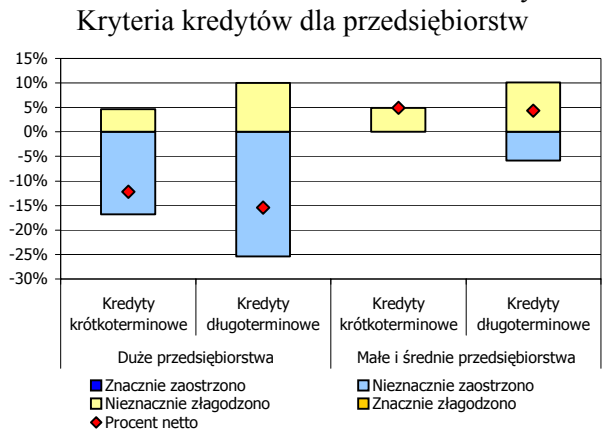
Poniżej przedstawiono **tendencje** w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowanie się popytu w II kwartale 2004 r., jak również przewidywania banków na III kwartał 2004 r.

Przedsiębiorstwa

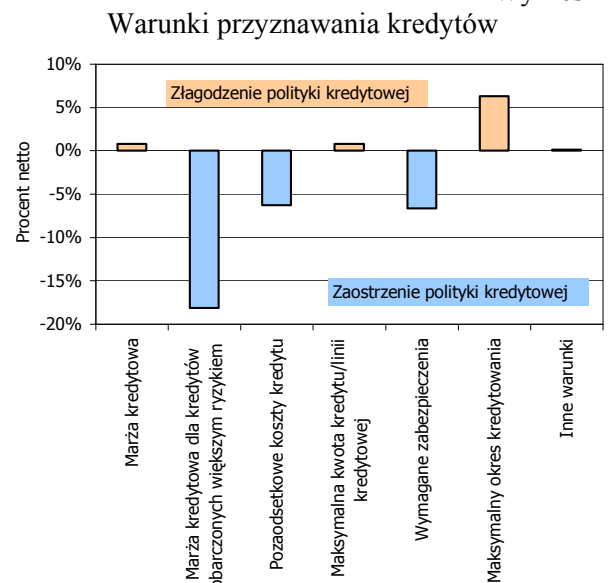
W II kwartale 2004 r. **większość banków nie zmieniła kryteriów przyznawania kredytów dla przedsiębiorstw**. Wśród banków, które zmieniły kryteria przeważała tendencja do ich zaostrzania w sektorze dużych przedsiębiorstw, natomiast w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw – nieznaczna tendencja do łagodzenia kryteriów (zob. wykres 1). W porównaniu z I kwartałem 2004 r. osłabła tendencja do zaostrzania kryteriów i pojawiła się tendencja do łagodzenia kryteriów – w poprzednim kwartale żaden bank nie złagodził kryteriów przyznawania kredytów dla przedsiębiorstw.

Najczęściej zaostrzano warunki dotyczące wymaganych zabezpieczeń i zwiększano marżę kredytową dla kredytów obciążonych większym ryzykiem. Tendencja do zaostrzania tych warunków przyznawania kredytów była słabsza niż w I kwartale w szczególności w odniesieniu do wymaganych zabezpieczeń. Wśród złagodzonych warunków najczęściej wymieniano wydłużenie okresu kredytowania (zob. wykres 2).

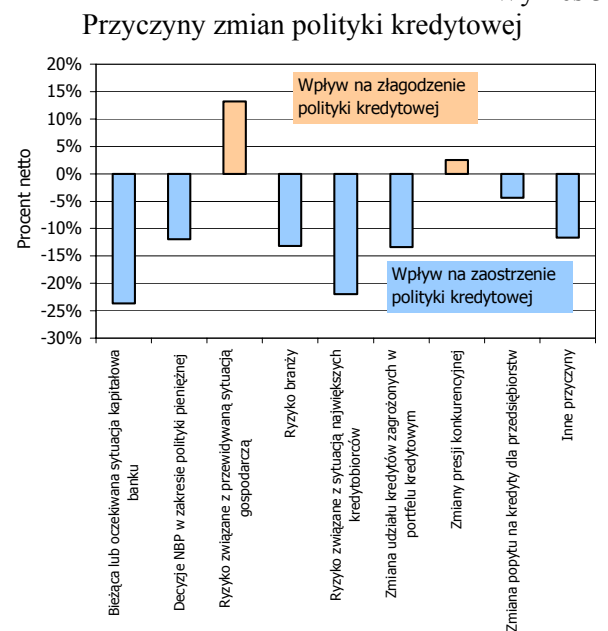
Wykres 1

Wykres 2

Wykres 3

Czynnikami, które w największym stopniu przyczyniły się do zaostrzenia kryteriów i warunków udzielania kredytów, były obawy związane z bieżącą lub oczekiwaną sytuacją kapitałową banków oraz ryzyko związane z sytuacją największych kredytobiorców (zob. wykres 3). W porównaniu do I kwartału 2004 r. wpływ pierwszego z wymienionych czynników zmniejszył się, natomiast drugiego – zwiększył się.

Na złagodzenie polityki kredytowej wpływ miało zmniejszenie się ryzyka związanego z przewidywaną sytuacją gospodarczą kraju, jednak dla części z banków był to również czynnik wpływający na zaostrzenie polityki.

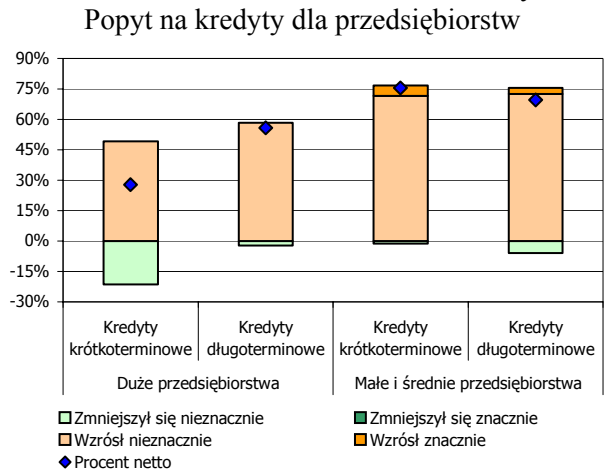
W II kwartale 2004 r. większość banków zanotowała **wzrost popytu na kredyty dla przedsiębiorstw** w szczególności ze strony małych i średnich przedsiębiorstw oraz ze strony dużych przedsiębiorstw na kredyty długoterminowe (zob. wykres 4). W porównaniu z poprzednim kwartałem większy odsetek banków deklarował wzrost popytu na kredyty dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw, natomiast w sektorze dużych przedsiębiorstw część banków odnotowała spadek popytu na kredyty krótkoterminowe.

Podobnie, jak w poprzednim kwartale, do wzrostu popytu najbardziej przyczynił się wzrost zapotrzebowania na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego oraz wzrost zapotrzebowania na finansowanie inwestycji, przy czym znaczenie tych czynników wzrosło (zob. wykres 5). Wśród innych przyczyn wzrostu popytu na kredyty w sektorze przedsiębiorstw banki wymieniały również pozyskiwanie przez przedsiębiorstwa funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych z Unii Europejskiej.

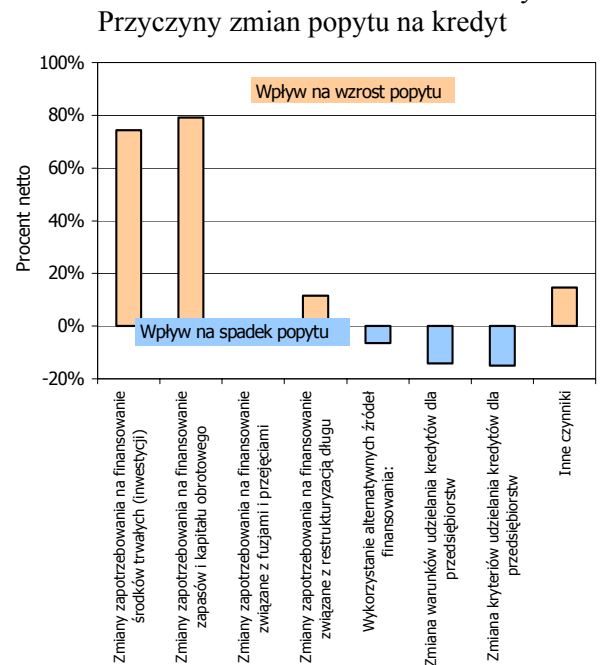
Banki, które odnotowały spadek popytu na kredyty, wiązały to ze wzrostem znaczenia finansowania działalności przedsiębiorstw ze środków własnych oraz z zaostrzeniem polityki kredytowej.

Wyniki ankiety sugerują, że wzrost popytu na kredyty dla przedsiębiorstw w II kwartale 2004 r. był wynikiem poprawy ich sytuacji finansowej oraz rozszerzenia zakresu działalności.

Wykres 4

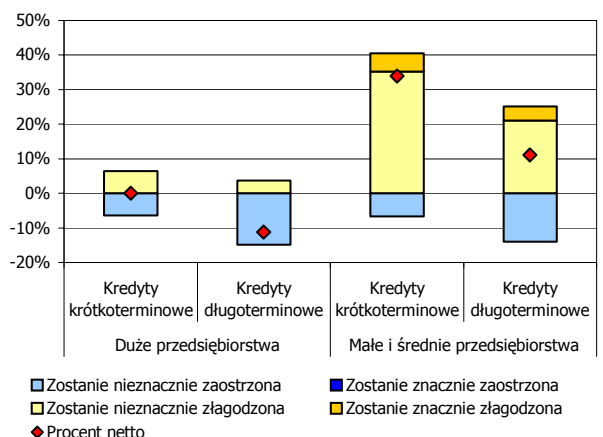

Wykres 5

Wykres 6

Prognoza zmian w polityce kredytowej – przedsiębiorstwa

Banki przewidują złagodzenie polityki kredytowej dla małych i średnich przedsiębiorstw w III kwartale 2004 r. Większość banków nie przewiduje zmian w polityce kredytowej w stosunku do dużych przedsiębiorstw. Część banków, która przewiduje zmianę polityki kredytowej dla dużych przedsiębiorstw, zamierza zastrzyć warunki i kryteria udzielania kredytów długoterminowych (zob. wykres 6).

W porównaniu do przewidywań zmian polityki kredytowej z poprzedniego kwartału, zmniejszył się odsetek banków deklarujących zmiany w polityce kredytowej w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Banki przewidują wzrost popytu na kredyty w III kwartale 2004 r., przy czym większy odsetek banków oczekuje wzrostu popytu na kredyty długoterminowe niż krótkoterminowe. Większy odsetek banków przewiduje również wzrost popytu na kredyty ze strony małych i średnich niż dużych przedsiębiorstw (zob. wykres 7).

W porównaniu do przewidywań z poprzedniego kwartału tendencja do wzrostu popytu osłabła – zmniejszył się odsetek banków przewidujących znaczny wzrost popytu.

Wyniki ankiety potwierdzają, że banki oczekują dalszego zwiększenia zapotrzebowania na finansowanie przedsiębiorstw kredytami, jednak oczekiwania te są słabsze niż w poprzednim kwartale.

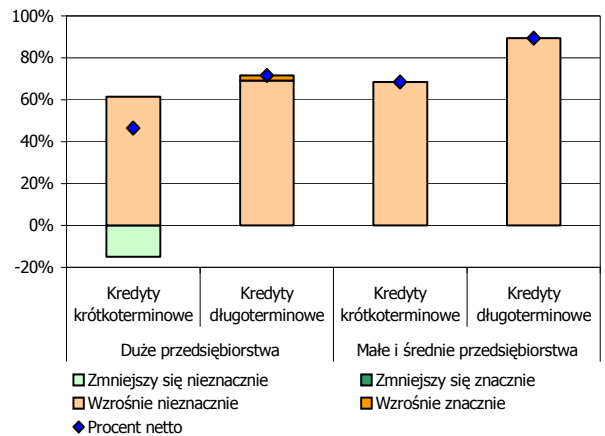
Gospodarstwa domowe

W II kwartale 2004 r. **w około połowie ankietowanych banków nieznacznie złagodzone kryteria przyznawania kredytów dla gospodarstw domowych.** Pozostała część banków na ogół nie zmieniła kryteriów – tylko nieznaczny odsetek banków nieznacznie zastrzył kryteria dla kredytów konsumpcyjnych (zob. wykres 8).

W porównaniu do poprzedniego kwartału zmniejszył się znacznie odsetek banków deklarujących zaostrenie kryteriów przyznawania kredytów w odniesieniu do kredytów mieszkaniowych oraz odsetek banków, które złagodziły kryteria przyznawania kredytów konsumpcyjnych.

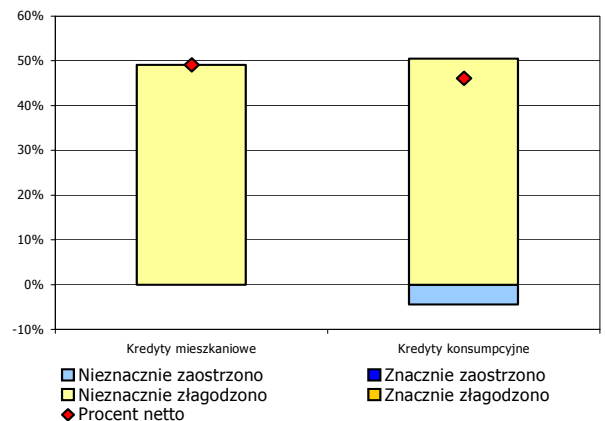
Wykres 7

Popyt na kredyty dla przedsiębiorstw – prognoza

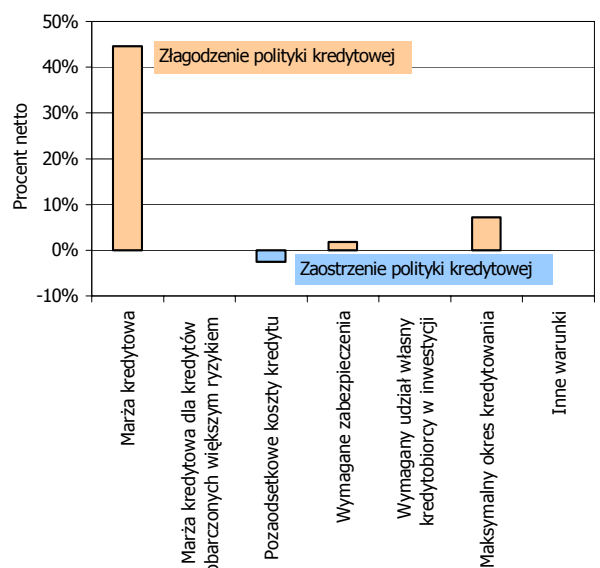
Wykres 8

Kryteria kredytów dla gospodarstw domowych

Wykres 9

Warunki przyznawania kredytów mieszkaniowych

W związku z tym **wzrosła ogólna tendencja do łagodzenia kryteriów przyznawania kredytów dla gospodarstw domowych.**

Podobnie jak w poprzednim kwartale banki, **które zmieniły warunki przyznawania kredytów mieszkaniowych najczęściej zmniejszyły marżę kredytową.** Wpływ pozostałych czynników na zmiany polityki kredytowej banków był znikomy (zob. wykres 9).

Największy wpływ na złagodzenie warunków przyznawania kredytów mieszkaniowych miały zmiany popytu na kredyty mieszkaniowe. Znaczący wpływ na złagodzenie polityki kredytowej miały również prognozy dotyczące sytuacji na rynku mieszkaniowym oraz wzrost presji konkurencyjnej ze strony innych podmiotów finansowych (zob. wykres 10).

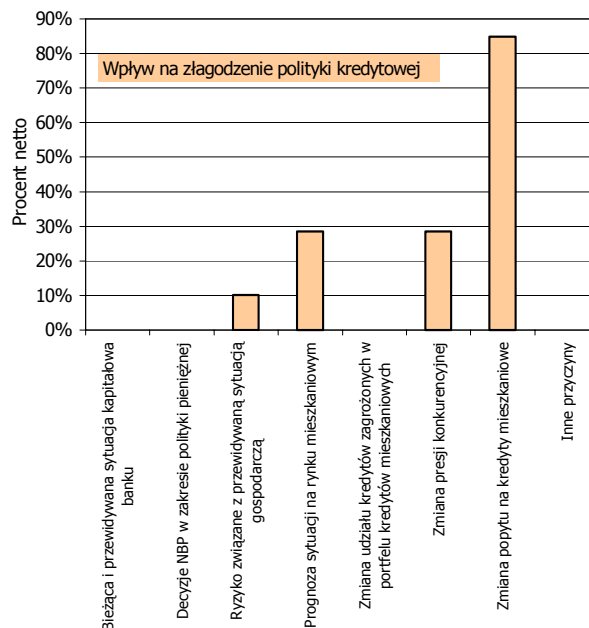
Złagodzenie polityki kredytowej w tym segmencie nastąpiło przy znaczącym wzroście popytu na kredyty mieszkaniowe (zob. wykres 12), co oznacza, że banki nie racjonują kredytów mieszkaniowych, tylko starają się zdobyć jak największy udział w dynamicznie wzrastającym segmencie rynku.

W porównaniu do poprzedniego kwartału zwiększył się wpływ prognozowanej sytuacji na rynku mieszkaniowym i zmian popytu na kredyty na złagodzenie polityki kredytowej. W poprzednim kwartale banki sygnalizowały, że główną przyczyną wzrostu popytu na kredyty mieszkaniowe był spodziewany wzrost cen nieruchomości. Banki obecnie postrzegają zatem, że zmiany popytu na kredyty mieszkaniowe nie wynikają z czynników jednorazowych, lecz mają bardziej trwały charakter.

Banki, które zmieniły kryteria przyznawania kredytów konsumpcyjnych podobnie jak w poprzednim kwartale **najczęściej zmniejszyły wymagania odnośnie zabezpieczeń kredytów i wydłużyły maksymalny okres kredytowania** (zob. wykres 11). Niektóre banki zmniejszyły również marżę odsetkową. Znaczenie tego czynnika w zmianach polityki kredytowej w odniesieniu do kredytów konsumpcyjnych zwiększył się w porównaniu do poprzedniego kwartału.

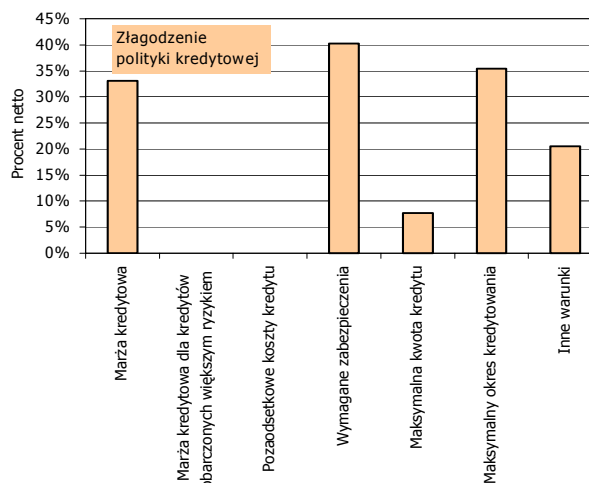
Wykres 10

Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty mieszkaniowe

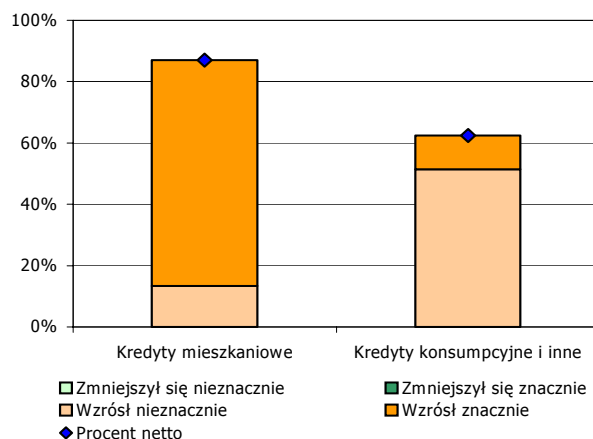
Wykres 11

Warunki przyznawania kredytów konsumpcyjnych

Wykres 12

Popyt na kredyty dla gospodarstw domowych

Największy wpływ na złagodzenie polityki kredytowej w odniesieniu do kredytów konsumpcyjnych miały czynniki o charakterze zewnętrznym: wzrost presji konkurencyjnej ze strony innych banków i niebankowych instytucji finansowych oraz wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne (zob. wykres 13). W porównaniu do poprzedniego kwartału wzrósł wpływ tych czynników na zmianę polityki kredytowej.

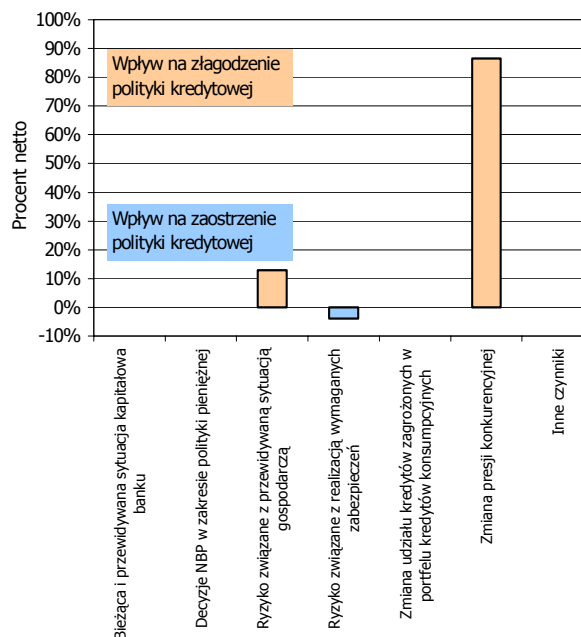
Złagodzenie kryteriów przyznawania kredytów konsumpcyjnych podobnie jak w przypadku kredytów mieszkaniowych również **nastąpiło przy odnotowaniu przez banki wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne** (zob. wykres 12). Sugeruje to, że banki zachowują się procyklicznie w stosunku do zmian popytu na kredyt, jednak wniosek ten wymaga potwierdzenia przy większej liczbie obserwacji. Główną przyczyną takiej sytuacji jest rosnąca konkurencja ze strony innych podmiotów finansowych. Jest to czynnik, który obecnie przeważa nad obawą o przyszłą jakość portfela kredytowego i decyduje o łagodzeniu polityki kredytowej.

W II kwartale 2004 r. zwiększył się popyt na kredyty dla gospodarstw domowych zarówno w segmencie kredytów mieszkaniowych jak i konsumpcyjnych. Wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe był zdecydowanie silniejszy niż na kredyty konsumpcyjne i inne (zob. wykres 12). W poprzednim kwartale banki odnotowały podobną sytuację, jednak obecnie odsetek banków deklarujących spadek popytu w obu segmentach rynku zmalał do zera.

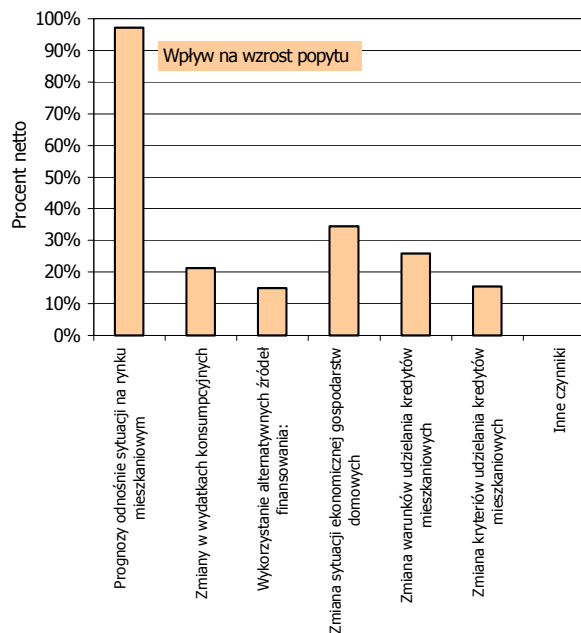
Zdaniem banków, popyt na kredyty mieszkaniowe wzrósł głównie ze względu na prognozowaną sytuację na rynku mieszkaniowym (zob. wykres 14). Wśród innych czynników banki wymieniały również złagodzenie polityki kredytowej i poprawę sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych. W porównaniu do poprzedniego kwartału wzrosło znaczenie prognoz związanych z sytuacją na rynku mieszkaniowym na zmianę popytu. Wpływ pozostałych dwóch czynników zmniejszył się.

Najczęściej wymienianą przez banki przyczyną wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne był wzrost zapotrzebowania na finansowanie zakupu dóbr trwa-

Wykres 13
Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty konsumpcyjne

Wykres 14
Przyczyny zmian popytu na kredyty mieszkaniowe

lego użytku (zob. wykres 15). Wpływ tego czynnika umocnił się w porównaniu do poprzedniego kwartału. Znaczący wpływ na popyt miało również złagodzenie warunków i kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych przez banki, co zniżyło większość banków relatywnie zwiększa popyt na kredyty w porównaniu do innych banków. Wpływ obu tych czynników umocnił się nieznacznie w porównaniu do poprzedniego kwartału.

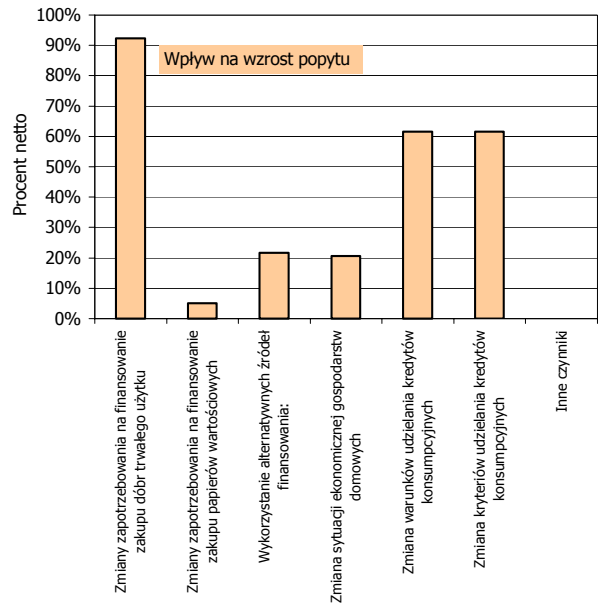
Większość banków nie przewiduje zmian w polityce kredytowej w III kwartale 2004 r. w odniesieniu do kredytów mieszkaniowych. Jednocześnie przewidziane jest złagodzenie kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych (zob. wykres 16).

W porównaniu do poprzedniego kwartału wzrósł odsetek banków prognozujących złagodzenie polityki kredytowej w odniesieniu do kredytów konsumpcyjnych.

W III kwartale 2004 r. oczekiwany jest wzrost popytu na kredyty dla gospodarstw domowych. Po raz pierwszy od początku prowadzenia badań banki oczekują większego wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne niż mieszkaniowe (zob. wykres 17). W porównaniu z poprzednim kwartałem tendencja do wzrostu popytu osłabła i pojawiły się banki, które oczekują spadku popytu na kredyty w obu segmentach rynku.

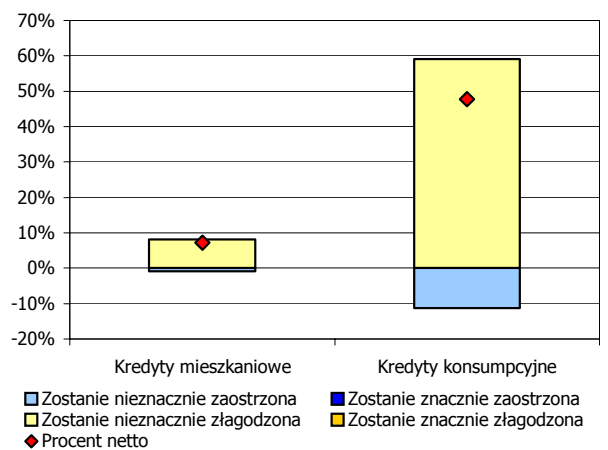
Wykres 15

Przyczyny zmian popytu na kredyty konsumpcyjne

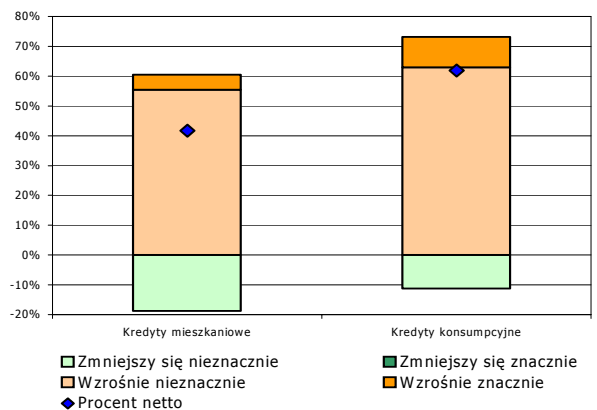
Wykres 16

Prognoza zmian w polityce kredytowej – gospodarstwa domowe

Wykres 17

Popyt na kredyty dla gospodarstw domowych – prognoza

Załącznik 1

Metodologia

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego¹.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 24 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbięciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1

**Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności
uwzględniona przy liczeniu wag**

Nr pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla przedsiębiorstw	Należności od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
	Kredyty długoterminowe dla przedsiębiorstw	Należności od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów. W przypadku przedsiębiorstw nie uwzględniono podziału na duże oraz małe i średnie przedsiębiorstwa, ze względu na brak odpowiednich danych w statystyce bankowej.

Źródło: NBP.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w kwietniu i maju 2004 r., czyli w okresie, którego dotyczy ankietę.² Jeżeli bank w którymś z pytań wybrał opcję od-

¹ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, str. 71-114.

² Na czas opracowywania wyników ankiety nie były dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w czerwcu 2004 r. ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

powiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkiem odpowiedzi pokazujących przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2

Sposób liczenia procentu netto

Nr pytań	Definicja procentu netto
1, 2, 8, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP.